

Evaluatie inzameling PMD met een klike in (een deel van) de wijk Overhees

Gemeente Soest

Henk Dillingh
Februari 2017

1. Inleiding

In de periode juni tot en met december 2016 is in het westelijk deel van de wijk Overhees in de gemeente Soest een proef gehouden waarbij de inzameling van PMD heeft plaatsgevonden door middel van een mini-container/kliko in plaats van inzamelzakken. In deze evaluatie wordt de proef omschreven en worden de resultaten van de proef weergegeven. Hierbij is gekeken naar de gewichten van diverse afvalstromen die zijn ingezameld, maar ook de waardering door de inwoners is bepaald aan de hand van een bewonersenquête. Ten slotte worden in deze evaluatie conclusie getrokken en aanbevelingen gedaan voor de verdere invoering van omgekeerd inzamelen in de gemeente Soest.

1.1. Aanleiding voor de proef

Eind 2014 heeft de gemeenteraad van Soest het Regionaal afvalbeleidsplan 2014-2018 vastgesteld. In dit plan is als doelstelling opgenomen maximaal 100 kg restafval per inw/jr (huidig niveau circa 190 kg) te bereiken in 2025. Landelijk wordt inmiddels de doelstelling van maximaal 100 kg restafval /inw/jr gehanteerd voor het jaar 2020.

Het plan beschrijft de strategie om deze doelstelling te bereiken: meer service op grondstoffen en minder service op restafval. Dit heet in vakjargon ook wel "omgekeerd inzamelen". Omgekeerd inzamelen kan op 2 manieren worden uitgewerkt:

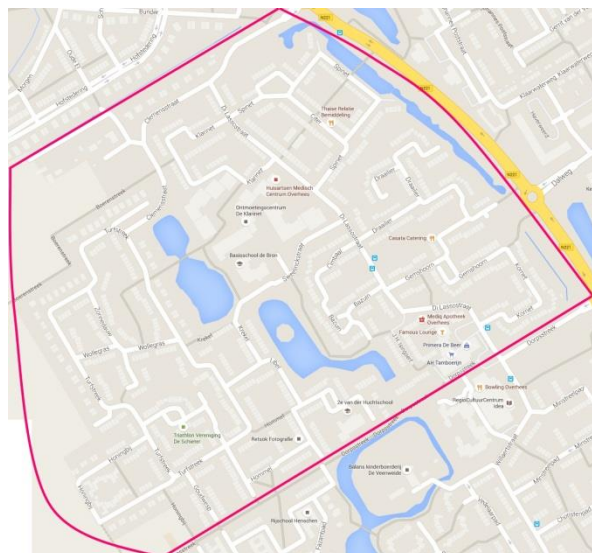
- Meer/vaker grondstoffen aan huis ophalen, minder vaak restafval aan huis ophalen of,
- Meer/vaker grondstoffen aan huis ophalen, restafval laten wegbrengen.

Het plan geeft aan dat voordat omgekeerd inzamelen wordt ingevoerd het wenselijk is om eerst voor iedere optie een pilot uit te voeren. Ondanks dat er al landelijk veel informatie beschikbaar is over de effecten van invoering van een vorm van omgekeerd inzamelen, geeft een pilot op lokaal niveau een beter inzicht in de effectiviteit van de afvalscheiding, de acceptatie door de bewoners en de uitvoeringsconsequenties voor de inzamelaar. Bovendien biedt een pilot de mogelijkheid om een inzameloctie aan te passen aan de wensen van de bewoners en/of de beoogde effecten.

In RMN-verband zijn afspraken gemaakt over welke gemeente welke proef/pilot zal gaan houden. De gemeente Soest heeft daarbij aangegeven een proef te willen houden met het inzamelen van PMD mbv een minicontainer waarbij de frequentie voor inzameling van restafval wordt verlaagd. In het regionaal afvalbeleidsplan is dit omschreven in de maatregelen 8 (invoering grondstoffenbak) in combinatie met 13A/13B (verlagen inzamelfrequentie restafvalcontainers bij laagbouw/brengen van restafval naar verzamelcontainers bij laagbouw).

1.2. Opzet van de proef

Voor de uitvoering van de proef met inzameling van PMD mbv een minicontainer is na overleg tussen RMN en de gemeente Soest het westelijk deel van de wijk Overhees uitgekozen.

Figuur 1:
De proefwijk

Dit deel van de wijk Overhees is uitgekozen omdat er sprake is van een divers woningbestand (vrijstaande woningen, 2 onder-1-kap woningen, rijtjeshuizen op kleine of grote percelen, duplexwoningen, ouderenhuisvesting). Tevens is er in de proefwijk een winkelcentrum gevestigd. Dit maakt dat de proefwijk geen 'gemakkelijke' wijk is gezien vanuit de optiek van inzameling van grondstoffen en afval. De uitkomsten van de proef zijn daarmee wel meer representatief voor de rest van de gemeente dan indien was gekozen voor een wijk als bijvoorbeeld Soest-Zuid.

Tijdens de proefperiode (2^e helft 2016) zijn de volgende wijzigingen in inzamelmethodiek doorgevoerd:

- Woningen met een perceel > 130 m² voorzien van klike (240 l) voor de inzameling van PMD. Restafval wordt 1x per 4 weken ingezameld;
- Woningen met een perceel < 130 m² en bovenwoningen voorzien van een klike (240 l) voor de inzameling van PMD (facultatief). Restafval wegbrengen naar een (bovengrondse) verzamelcontainer;
- Bij de Vijverhof (ouderenhuisvesting) wordt één van de drie ondergrondse containers voor restafval omgebouwd naar PMD;

In de proefwijk wonen 1375 huishoudens. Deze zijn als volgt te verdelen:

- 156 woningen Vijverhof/Klarinet (ouderenhuisvesting)
- 938 woningen op een perceel > 130 m²
- 236 woningen op een perceel < 130 m² of bovenwoning

1.3 Introductie van de proef

Communicatie vooraf

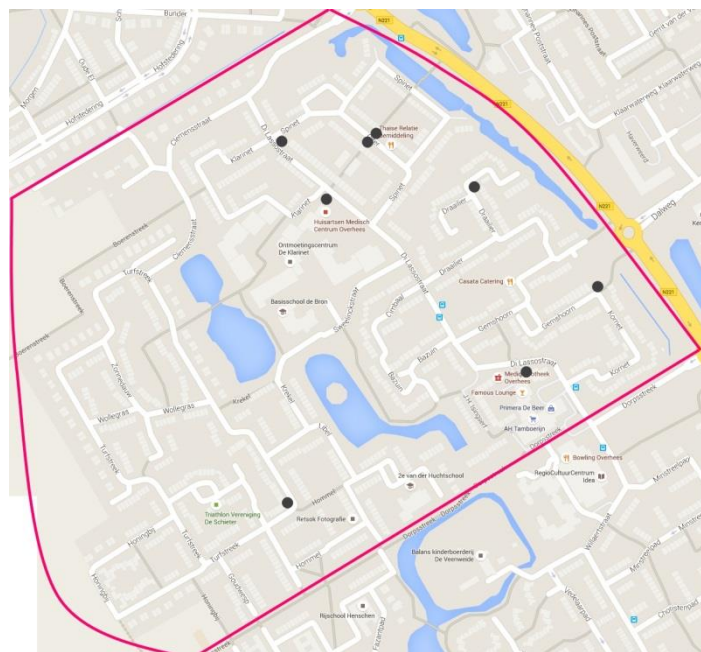
In april 2016 zijn alle bewoners van de proefwijk geïnformeerd over de proef en uitgenodigd voor een informatie-avond die op 9 mei is gehouden. De informatie-avond is door ongeveer 15 bewoners bezocht. De bewoners voor de proefwijk zijn ook uitgenodigd deel te nemen aan een klankbordgroep. Er hebben zich helaas, ondanks meerdere pogingen, geen inwoners opgegeven voor deze klankbordgroep.

Eind mei hebben de bewoners van de proefwijk een brief ontvangen van RMN met daarin voor hun aangegeven of ze een minicontainer voor PMD kregen, of ze hun restafval moesten wegbrengen naar een verzamelcontainer in de buurt of dat ze gebruik konden maken van een ondergrondse container voor PMD (Vijverhof).

Door RMN zijn eind mei 1174 minicontainers voor PMD uitgezet, waarvan er 80 retour zijn gekomen/geweigerd. Daarmee komt de acceptatiegraad van een minicontainer voor PMD op 93%.

Tevens zijn op 8 plaatsen bovengrondse verzamelcontainers voor restafval geplaatst.

Figuur 2:
Overzicht lokaties
Bovengrondse
Containers restafval

2. Resultaten van de proef

De eerste inzamelweken

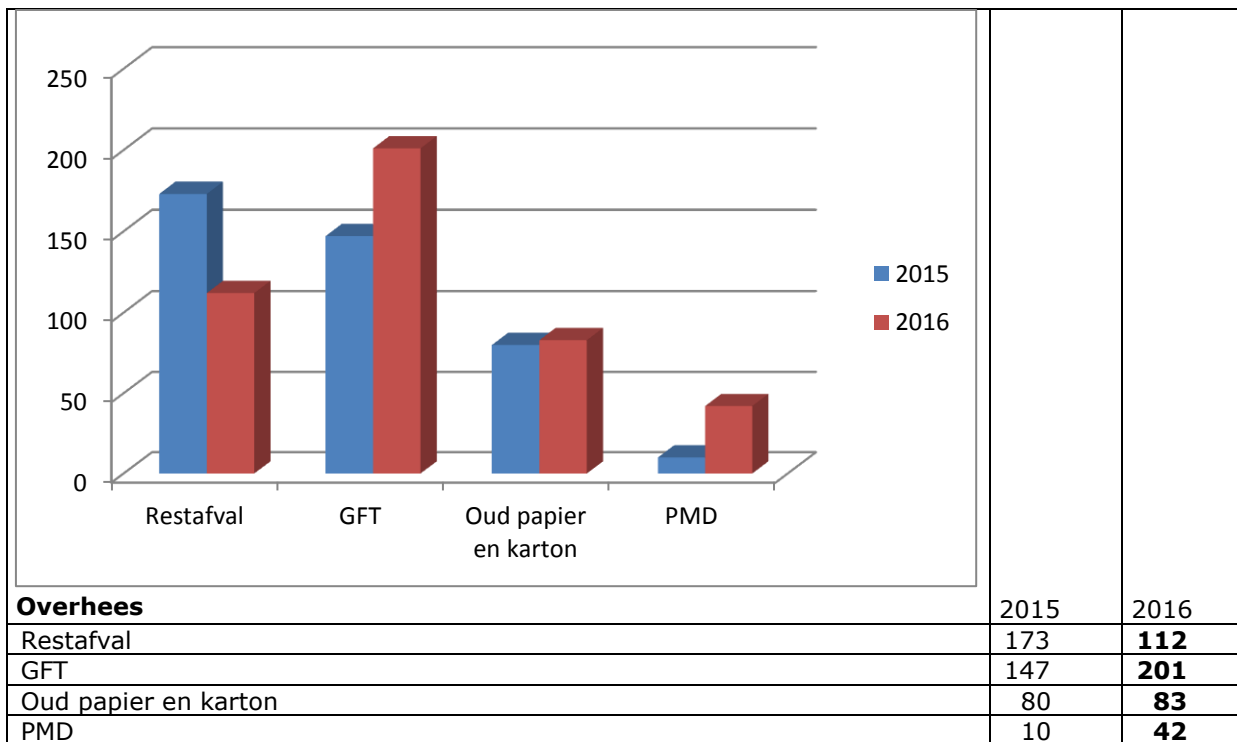
Door de introductie van de minicontainer voor PMD kwam het inzamelsysteem met de gratis inzamelzakken, die 1x per 2 weken aan de straat konden worden aangeboden, te vervallen. Vanaf het begin van de proef is geen enkele inzamelzak meer aangetroffen in de proefwijk.

De verlaging van de inzamelrequentie voor restafval is niet door alle bewoners direct goed begrepen. In de eerste inzamelweek waarin géén restafval werd ingezameld, werden ongeveer 150 minicontainers ter inzameling aangeboden. Daarna heeft deze 'vergissing' van de inwoners zich niet meer voorgedaan.

De eerste inzamelronde voor PMD met de minicontainers gaf al een bemoedigend resultaat: van de circa 1100 minicontainers werden er ongeveer 1000 aangeboden. De eerste inzamelronde leverde een resultaat op van 3380 kilo PMD. Ter vergelijking: voorheen met inzamelzakken werd ongeveer 1000 kilo PMD opgehaald.

Milieu-effecten

In de figuur en tabel hieronder zijn de hoeveelheden ingezamelde grondstoffen en restafval aangegeven. De gegevens van 2015 zijn vergeleken met de meetgegevens uit de proefperiode (2^e helft 2016).

Het inzamelresultaat voor restafval in deze proefwijk benadert de landelijke doelstelling van maximaal 100 kg restafval per inwoner per jaar.

De resultaten stemmen tot tevredenheid: de hoeveelheid restafval is behoorlijk gedaald, er wordt wel 4x zoveel PMD met een minicontainer ingezameld dan voorheen met de inzamelzakken, de hoeveelheid GFT-afval stijgt flink en de hoeveelheid oud papier en karton stijgt licht.

De verbeterde afvalscheiding kan ook worden uitgedrukt in vermeden CO₂-emissie. Uitgaande van de hiervoor bestaande kengetallen betekenen bovenstaande cijfers een vermindering van de CO₂-uitstoot van circa 100 kg per inwoner per jaar.

Het totaal van de ingezamelde afvalstromen PMD, GFT, oud papier en karton en restafval is in 2016 7% meer dan in 2015. Dit is opvallend aangezien het beeld in de gehele gemeente Soest is dat de

totale hoeveelheid afval stabiliseert. Uiteraard zijn er meer afvalstromen dan de vier voornoemde waarvan niet te zeggen is hoeveel de inwoners van de proefwijk daarvan, gedurende de proef, hebben ingeleverd (bv bouw- en sloopafval, hout, el. apparaten e.d.). Het vermoeden bestaat dat door het ter beschikking stellen van een PMD-kliko inwoners uit de proefwijk hun PMD afvoeren via de kliko en niet meer brengen naar de ondergrondse perscontainer voor PMD bij winkelcentrum Tamboerijn of een ander winkelcentrum. Dit is een logisch gevolg van het verstrekken van een inzamelmiddel voor de afvalstroom PMD, waardoor er een verschuiving ontstaat van 'brengen' naar 'halen'.

Anderzijds ontstaat er 'ruimte' in de restafvalkliko door het apart houden van het volumineuze PMD-afval. Door de frequentieverlaging van restafval is deze 'ruimte' voor een deel weer teniet gedaan. Inwoners hebben wellicht de 'ruimte' die men over had in de restafvalkliko gebruikt om af te vullen met ander afval (bv door het verkleinen van grof restafval en dat in de restafvalkliko deponeren). Als dit het geval is geweest, dan had de daling van de hoeveelheid restafval als gevolg van deze proef nog hoger kunnen zijn.

Uitkomsten sorteeraanlyse restafval

Gedurende de proefperiode is het ingezamelde restafval bemonsterd en geanalyseerd door Eureco. De proef en de gewijzigde inzameling van PMD en restafval heeft een behoorlijk effect op de samenstelling van het overgebleven restafval.

De gewichtspercentages van GFT en PMD in het restafval nemen behoorlijk af terwijl het gewichtspercentage restafval verdubbeld. Kortom, er is werkelijk sprake van meer grondstoffen en minder restafval door de andere manier van inzamelen tijdens deze proefperiode. In onderstaande tabel worden de gewichtspercentages (van de belangrijkste afvalstromen) van de sorteeraanlyse van restafval uit de proefperiode vergeleken met die uit 2015.

	2015	2016
GFT	37%	29,5%
PMD	17,6%	9,6%
Restafval	15,1%	30,4%

In de resterende 112 kilo restafval (per inwoner per jaar) zit nog steeds 33 kilo GFT, 11 kilo PMD en 7 kilo papier. Rekening houdend met nog andere te scheiden grondstoffen is uiteindelijk 34 kilo als "echt" restafval aan te merken.

Hiermee wordt duidelijk dat de landelijke doelstelling van maximaal 100 kg restafval per inwoner per jaar goed haalbaar is en dat ook verdergaande doelstellingen zoals maximaal 30 kg restafval per inwoner per jaar in 2025, bij goed scheidingsgedrag, te realiseren zijn.

Kosten

De kosten van deze pilot zijn gedekt door een projectbudget bij RMN en blijven in deze evaluatie verder buiten beschouwing.

Van belang zijn de wijzigingen in structurele kosten en opbrengsten die door deze proef zijn bereikt. Er treden wijzigingen op in de inzamelkosten (wagens en mensen), verwerkingskosten – en opbrengsten voor diverse afvalstromen en overige kosten (kapitaallasten inzamelmiddelen).

Inzamelkosten -€ 4.160
 Verwerkingskosten -€ 19.689

De nieuwe manier van inzamelen is goedkoper dan de oude manier, met name door het beter scheiden van de grondstoffen.

Bewonerservaringen

In december 2016 is een bewonersenquête uitgevoerd in de proefwijk om de ervaringen van de inwoners met de inzameling van PMD in een klike op te halen. Het bureau Marintel heeft deze enquête uitgevoerd en daarvan een rapportage opgesteld. In deze evaluatie worden de belangrijkste conclusies uit de bewonersenquête besproken.

Er is gekozen voor een gecombineerde methode van enqueteren om een zo hoog mogelijke respons te bereiken. Er zijn vragenlijsten persoonlijk uitgedeeld en opgehaald. Deze methode is gecombineerd met het bieden van de mogelijkheid om via internet een vragenlijst in te vullen. Inwoners konden de vragenlijsten ook opvragen. Eén bewoonster die een uitnodigingsbrief had ontvangen voor de internetvragenlijst is telefonisch ondervraagd. 634 inwoners van de proefwijk hebben uiteindelijk de enquête ingevuld wat neerkomt op een respons van 48%. Gezien het responspercentage en het aantal respondenten in dit onderzoek kan geconcludeerd worden dat er sprake is van een zeer hoge representativiteit van dit onderzoek.

Communicatie vooraf

Voorafgaand aan de proef zijn er drie communicatie-momenten geweest met de inwoners. De inwoners hebben eerst een aankondiging van de proef gekregen waarin in het kort de proef beschreven werd en waarin zij werden uitgenodigd voor een informatie-avond. De informatieavond is bezocht door circa 15 inwoners. In mei heeft RMN nogmaals een brief gestuurd aan alle inwoners van de proefwijk met exacte praktische informatie voor ieder huishouden. Tevens heeft de lokale pers melding gemaakt van de proef.

73% van de respondenten geeft aan voldoen tot goed te zijn geïnformeerd voorafgaande aan de proef. 19% geeft aan redelijk geïnformeerd te zijn.

Ondanks deze communicatie geven toch een aantal inwoners aan verrast te zijn door de proef (9% zegt slecht tot onvoldoende geïnformeerd te zijn) of dat de communicatie andere verwachtingen had gewekt. Zo dachten een aantal inwoners dat zij mochten kiezen welke maat PMD-klike zij zouden ontvangen en sommigen hadden door het gebruik van de term 'minicontainer'.

Afvalgedrag

84% van de respondenten geeft aan afvalscheiding belangrijk tot zeer belangrijk te vinden. Inwoners geven aan de grondstoffen GFT en glas nog beter te kunnen scheiden. Alle soorten grondstoffen worden beter gescheiden dan voor de proef.

68% van de respondenten geeft aan dat sinds de proef hun scheidingsgedrag voor PMD is veranderd. Deze verandering wordt ook gestaafd door de inzamelresultaten die vele malen beter zijn dan voor de proef.

Opvallend is dat slechts 13% van de respondenten aangeeft dat hun scheidingsgedrag van GFT veranderd is tijdens de proef, terwijl de inzamelresultaten een duidelijke verbetering laten zien (van 147 naar 201 kg).

Vanuit logistiek oogpunt en efficiency is het gewenst om zo vol mogelijke klike's te legen. Hoe leger de klike des te duurder de inzameling. De PMD-klike is het best gevuld met 59% vol tot $\frac{3}{4}$ vol. Daarna volgen de papier- en gft - klike's en tenslotte de restafval klike met 43% vol tot $\frac{3}{4}$ vol. Geconcludeerd kan worden dat de PMD-klike de meest efficienste klike is en de restafval klike de minst efficienste. Het is dan ook opmerkelijk dat slechts 9% van de respondenten aangeeft dat de PMD-klike vaker geleegd moet worden tegenover 46% die dat vindt over de restafvalklike.

Uit de enquête blijkt dat het wegbrengen van zakken populair was bij de bewoners uit de duplex-woningen en dat het in zakken aan de straat zetten populair was bij inwoners uit de laagbouw. De 23% van de inwoners die voorheen hun PMD wegbrachten naar een ondergrondse perscontainer maken nu voor het grootste deel gebruik van de PMD-klike. Dit verklaart, in ieder geval voor een deel, de hogere hoeveelheid afval ingezameld in 2016 t.o.v. 2015 die eerder in deze evaluatie is genoemd.

De meeste mensen die geen PMD-klike in gebruik hebben genomen, brengen het PMD weg naar de ondergrondse perscontainer bij winkelcentrum Tamboerijn. Deze groep mensen is, in absolute zin, echter klein.

De PMD-kliko

Iets meer dan de helft van de bewoners vindt de afmeting van de PMD-kliko precies goed. Van de overige bewoners vindt meer dan driekwart de PMD-kliko te groot. Met name de 1- en 2-persoons huishoudens vinden de PMD-kliko te groot.

De kleur van de PMD-kliko wordt door een derde van de bewoners niet goed of verschrikkelijk gevonden. Een vergelijkbare groep vindt de kleur prima of goed en een derde van de bewoners vindt de kleur van de kliko niet belangrijk.

Communicatie tijdens de proef

Tijdens de proef hebben we op diverse manieren en momenten met inwoners van de proefwijk, maar ook daarbuiten gecommuniceerd. Zo zijn de eerste resultaten van de nieuwe manier van inzamelen gecommuniceerd via persberichten. RMN heeft met diverse bewoners direct gecommuniceerd naar aanleiding van vragen of opmerkingen van deze bewoners (zie paragraaf klachten en meldingen). Daarnaast hebben we in september een nieuwsbrief uitgegeven over de proef waarin we nogmaals de scheidingsregels voor PMD hadden opgenomen. Tenslotte hebben we aangekondigd dat we een bewonersenquête gingen uitvoeren eind november/begin december.

Uit de bewonersenquête blijkt dat 84% van de bewoners aangeeft goed op de hoogte te zijn van wat wel of niet PMD is. Gelet op de uitkomst van de sorteeraanlyse van restafval (nog bijna 10% PMD in het restafval), de reacties op de open vraag over welk afval men wel eens twijfelt en de uitkomsten van de steekproeven in de wijk lijkt het verstandig om te blijven communiceren. Daarbij kan de insteek zijn uitleg over wat wel of geen PMD is, maar ook de nut en noodzaak van afvalscheiding.

Algehele ervaring met de proef

61% van de respondenten geeft aan de proef positief tot zeer positief te hebben ervaren.

21% is neutraal.

15% van de respondenten geeft aan de proef negatief tot zeer negatief te ervaren.

Positieve opmerkingen:

- Een kliko voor PMD is beter dan zakken (117x)
- Het scheiden van afval gaat nu beter (93x)
- Ik ben bewuster gaan scheiden (58x)
- Ik houd nu minder restafval over (46x)
- Ik ben positief/ik ben blij met meer/extra service (32x)

Kritische opmerkingen:

- Vier kliko's is teveel (96x)
- Het restafval moet vaker opgehaald worden (56 x)
- De zakken voor PMD waren prima (37x)
- Teveel kliko's in de straat/straatbeeld (36x)
- Mijn restafval stinkt teveel (32x)

Klachten en meldingen

Voor en tijdens de proef zijn ongeveer 120 klachten en meldingen binnen gekomen.

De meeste meldingen hadden betrekking op de wens om PMD weg te brengen naar de ondergrondse perscontainer voor PMD bij de Tamboerijn. Deze mensen gaven aan geen aparte minicontainer voor PMD te hoeven. Deze meldingen/wensen zijn naar tevredenheid opgelost.

Daarnaast zijn er een aantal meldingen geweest over de plaatsing van de bovengrondse verzamelcontainers voor restafval (neemt ruimte in, straatbeeld vervuiling, verkeersveiligheid).

Met alle melders is daarover contact opgenomen.

Er zijn 6 meldingen geweest van inwoners van grote percelen die gevraagd hebben of zijn hun restafval mogen wegbrengen. Deze inwoners hebben te horen gekregen dat dat nog niet mogelijk is.

Er zijn een beperkt aantal meldingen (6) binnen gekomen over een volle restafvalcontainer. De 4-wekelijkse inzameling heeft niet geleid tot onoverkomelijke problemen. Mensen die 'in de luiers zitten' is wel een maatwerkoplossing aangeboden, maar daar hoefde nooit gebruik van te worden gemaakt.

Kwaliteit van ingezamelde grondstoffen

Voor een goede verwerking van de grondstoffen (GFT, oud papier en karton, glas, textiel en PMD) is het van belang dat de kwaliteit van de ingezamelde stromen goed is. Anders ontstaan problemen bij de verwerker. De ingezamelde grondstoffen mogen dus niet teveel verontreiniging bevatten. Tijdens de proef zijn steekproeven gehouden om te zien of de kwaliteit van het ingezamelde PMD overeen komt met de verstrekte scheidingswijzer. Bij deze steekproeven zijn verontreinigingen geconstateerd. Chipszakken, ijzeren buizen, kunststof speelgoed maar ook restafval of gft werd soms aangetroffen in de PMD-container. In voorkomende gevallen zijn de medewerkers van RMN daarover in gesprek gegaan met de aanbieder van het afval. In sommige gevallen zijn cliënten met sterke verontreiniging niet gelegd.

In Nederland zijn op dit moment veel gemeenten bezig met een andere nieuwe manier van inzamelen van grondstoffen en restafval. Om de kwaliteit van de grondstoffen te waarborgen en gerichte voorlichting te geven aan inwoners zetten sommige gemeenten daarvoor een 'afvalcoach' in. Dit zijn medewerkers van een reinigingsdienst die na een korte opleiding vragen van inwoners vaak aan huis gaan beantwoorden. Soms worden voor deze afvalcoaches ook mensen met afstand tot de arbeidsmarkt opgeleid.

3. Conclusie en aanbevelingen

Belangrijkste conclusies:

1. De inzet van een kliko voor PMD leidt tot meer gescheiden PMD, minder restafval en ook meer gescheiden GFT.
2. De nieuwe manier van inzamelen is goedkoper.
3. 85% van de inwoners is positief of neutraal over de proef
4. De nieuwe manier van inzamelen leidt niet tot onoverkomelijke problemen bij inwoners

Conclusies:

- Door de inzet van een minicontainer/kliko voor PMD wordt 4x zoveel PMD opgehaald dan voorheen. Het milieuresultaat en de kosten efficiëntie van de PMD inzameling stijgen daardoor aanzienlijk.
- De hoeveelheid restafval neemt significant af met circa 60 kg/inw/jr. Dat is een derde minder aanbod dan met de oude inzamelmethode.
- Positieve neveneffecten ontstaan door betere afvalscheiding bij met name GFT. Het inzamelresultaat bij GFT stijgt met circa 50 kg/inw/jr.
- In het resterende restafval zitten nog steeds aanzienlijke hoeveelheden GFT, PMD en oud papier die gescheiden kunnen worden aangeboden. Bij een goede afvalscheiding zou maximaal 30 kg restafval/inw/jr mogelijk zijn.
- De hoeveelheid restafval (112 kg/inw/jr) benadert de landelijke doelstelling van maximaal 100 kg restafval/inw/jr. Aanvullende maatregelen zijn nodig om deze doelstelling te bereiken.
- De kwaliteit van de ingezamelde grondstoffen is een aandachtspunt. Zonder intensieve communicatie is het risico op vervuiling groot.
- De inzamelproef leidt tot lagere structurele kosten. Hiermee kan, in beperkte mate, de afvalstoffenheffing worden verlaagd.
- De meeste inwoners zijn positief over de nieuwe manier van inzamelen.
- Het aantal kliko's op straat, de locatie van de bovengrondse verzamelcontainers voor restafval en het formaat van de kliko's kan naar de mening van een aantal bewoners beter.
- De nieuwe inzamelmethode heeft niet geleid tot onoverkomelijke problemen voor huishoudens. Ook niet bij huishoudens die luiers aanbieden.

Aanbevelingen:

Bij de aanbevelingen maken we onderscheid tussen aanbevelingen voor het proefgebied en aanbevelingen voor de verdere uitrol van de nieuwe inzamelmethode in de rest van de gemeente Soest.

Proefgebied:

1. Bied 1- en 2 persoons huishoudens een kleinere kliko (140 l) aan voor de inzameling van PMD.
2. Controleer meer op de kwaliteit van de ingezamelde grondstoffen en communiceer hierover intensief met de inwoners.
3. Verminder het aantal kliko's op straat door inwoners van kleine percelen/duplex-woningen verplicht restafval te laten wegbrengen.
4. Vervang de bovengrondse verzamelcontainers voor restafval door een beperkt aantal ondergrondse verzamelcontainers zodat een definitieve situatie ontstaat. Laat RMN voor de plaatsing hierover met omwonenden communiceren.

Algemeen:

1. Voer een aparte klikeo voor PMD bij laagbouw en duplex-woningen zo snel mogelijk (2017) in in de rest van de gemeente Soest.
2. Houd daarbij rekening met de geleerde lessen in de proefwijk Overhees.
3. Wees duidelijk over het kader van de nieuwe inzamelmethode, maar geef inwoners de ruimte om binnen dat kader eigen keuzes te maken (bv wel/geen PMD-container, 140 of 240 l container voor PMD).
4. Start communicatiecampagne over afvalscheiding.
5. Schaf na invoering van de nieuwe inzamelmethode de gratis inzamelzakken voor PMD af.